2026: Οι «Σούπερ-κακοί» δεν κρύβονται πια

Το 2026 ξεκίνησε με στρατιωτική εισβολή στη Βενεζουέλα. Άλλη μια χρονιά κρίσης, τόσο με την έννοια του σημείου καμπής όσο και με αυτή της καταστροφής. Οι ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ τον Νοέμβριο του 2026 αναμένεται να αποτελέσουν «κρίσιμο τεστ για την ανθεκτικότητα της αμερικανικής δημοκρατίας». Το CIDOB προβλέπει ότι το 2026 θα είναι έτος «πτώσης των ελευθεριών και της ποιότητας της δημοκρατίας σε παγκόσμια κλίμακα». Σύμφωνα με την έκθεση V-Dem του 2025, ο πλανήτης έχει πλέον 91 αυταρχικά καθεστώτα έναντι 88 δημοκρατιών. Για πρώτη φορά μετά από δεκαετίες η αναλογία αντεστράφη. Ανεξάρτητα από το αν συμφωνεί κανείς με τα κριτήρια της συγκεκριμένης έρευνας, τα δεδομένα αποτυπώνουν την τάση. Μερικοί από αυτούς που μισούν τη δημοκρατία, φορούν κοστούμια, μιλούν για «καινοτομία» και «πρόοδο», και οι εταιρείες τους διαπραγματεύονται στη Wall Street.

Η Palantir και το ιδιωτικό κράτος παρακολούθησης

Η Palantir, η εταιρεία του Peter Thiel που πήρε το όνομά της από τη μαγική σφαίρα του Άρχοντα των Δαχτυλιδιών, αναπτύσσει λογισμικό που συγκεντρώνει και αναλύει τεράστιες ποσότητες δεδομένων· από τραπεζικές συναλλαγές και τηλεφωνικές κλήσεις μέχρι δεδομένα GPS και αναρτήσεις στα social media. Το λογισμικό της φέρεται να βοήθησε στον εντοπισμό του Οσάμα μπιν Λάντεν, ενώ η αμερικανική υπηρεσία μετανάστευσης (ICE) το χρησιμοποιεί για να εντοπίζει μετανάστες χωρίς χαρτιά. Σήμερα η Palantir αξίζει περίπου 450 δισεκατομμύρια δολάρια, είναι μία από τις 25 μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου, και συνεργάζεται με υπηρεσίες ασφάλειας των ΗΠΑ (FBI, CIA, NSA) χωρίς ουσιαστική δημοκρατική εποπτεία.

Κάποτε ο CEO της Palantir Alex Karp έλεγε ότι η εταιρεία «υποστηρίζει προοδευτικές αξίες» και αρνούταν να συνεργαστεί με τις επιχειρήσεις απέλασης μεταναστών. Αυτή η δέσμευση δεν ισχύει πλέον. Η Palantir έχει αναλάβει συμβόλαιο 30 εκατομμυρίων δολαρίων για την κατασκευή του «Immigration OS», ενός συστήματος που παρακολουθεί μετανάστες σε πραγματικό χρόνο και διευκολύνει τις μαζικές απελάσεις. Η Διεθνής Αμνηστία προειδοποιεί ότι το σύστημα «αυτοματοποιεί μια βαθιά ελαττωματική διαδικασία που αγνοεί τη δέουσα διαδικασία και τα ανθρώπινα δικαιώματα». Η Palantir δεν είναι απλώς τεχνολογία· είναι το τεχνικό συμπλήρωμα μιας πολιτικής φαντασίωσης όπου η δημοκρατία θεωρείται εμπόδιο.

Από τον φιλελευθερισμό στον αυταρχισμό

Η ιστορία του Thiel είναι η ιστορία μιας μεταμόρφωσης που αποκαλύπτει πολλά για τη σχέση

τεχνολογίας και εξουσίας. Στα τέλη της δεκαετίας του '90, ο ίδιος οραματιζόταν το PayPal ως εργαλείο «γεωπολιτικής απελευθέρωσης», ένα σύστημα που θα επέτρεπε τη μεταφορά χρημάτων χωρίς κρατικό έλεγχο.

Όμως το 2009, σε ένα δοκίμιο για το Cato Institute με τίτλο «The Education of a Libertarian», έγραψε ξεκάθαρα: «Δεν πιστεύω πλέον ότι η ελευθερία και η δημοκρατία είναι συμβατές». Στο ίδιο δοκίμιο, παραπονέθηκε για «την τεράστια αύξηση των δικαιούχων κοινωνικής πρόνοιας και την επέκταση του εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες» ως εμπόδια στον καπιταλισμό. Η λογική του; Η δημοκρατία επιτρέπει στους πολλούς να ψηφίζουν για αναδιανομή του πλούτου, κάτι που περιορίζει την «ελευθερία» του να συσσωρεύει κεφάλαιο απεριόριστα.

Οι ιδεολογικές ρίζες του τεχνολογικού αυταρχισμού

Οι ιδέες του Thiel δεν είναι περιθωριακές· κυκλοφορούν, επεξεργάζονται και κανονικοποιούνται εδώ και χρόνια σε έναν συγκεκριμένο ιδεολογικό κύκλο της Silicon Valley. Κεντρική φιγούρα σε αυτόν τον κύκλο είναι ο Curtis Yarvin, διανοούμενος της αμερικανικής δεξιάς και θεωρητικός του λεγόμενου νεοαντιδραστισμού. Ο Yarvin υποστηρίζει ανοιχτά την κατάργηση της δημοκρατίας και την αντικατάστασή της από «εταιρικές μοναρχίες», όπου ένας «CEO-βασιλιάς» κυβερνά χωρίς θεσμικούς περιορισμούς.

Ο ίδιος ο Thiel υπήρξε από τους πρώτους που στήριξαν και προώθησαν αυτές τις ιδέες στους κύκλους της τεχνολογικής ελίτ. Όπως αναλύει το The Conversation, ο Yarvin δεν θα είχε αποκτήσει τη σημερινή του επιρροή χωρίς τη σιωπηρή —και συχνά ρητή— αποδοχή ισχυρών τεχνολογικών επιχειρηματιών που βλέπουν το κράτος ως εταιρεία και τους πολίτες ως μετόχους. «Μια κυβέρνηση είναι απλώς μια εταιρεία που κατέχει μια χώρα», γράφει ο Yarvin. Ο Elon Musk συμφωνεί: «Η κυβέρνηση είναι απλώς η μεγαλύτερη εταιρεία».

Οι ιδέες αυτές βρίσκονται πλέον πολύ κοντά στην εξουσία. Ο Yarvin ήταν καλεσμένος στο Coronation Ball του Trump τον Ιανουάριο του 2025, ενώ ο σημερινός αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, JD Vance —πολιτικό δημιούργημα του Thiel— τον έχει επαινέσει δημόσια και έχει υιοθετήσει βασικά στοιχεία της σκέψης του.

Ο JD Vance: Το δημιούργημα του Thiel

Η σχέση Thiel-Vance είναι ίσως η πιο αποκαλυπτική. Ο Thiel προσέλαβε τον Vance στην επενδυτική του εταιρεία το 2017 και στη συνέχεια «καλλιέργησε» την πολιτική του άνοδο, δωρίζοντας 15 εκατομμύρια δολάρια στην προεκλογική του εκστρατεία για τη Γερουσία του Οχάιο το 2022 — το μεγαλύτερο ποσό που έχει δώσει ποτέ ένα άτομο σε έναν υποψήφιο γερουσιαστή.

Ο Vance κάποτε αποκαλούσε τον Trump «αμερικανικό Χίτλερ». Μετά τη χρηματοδότηση του Thiel, μεταμορφώθηκε σε έναν από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές του. Σήμερα είναι αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, ένα κλικ μακριά από την προεδρία.

2026: Άλλη μια χρονιά κρίσης

Γιατί όλα αυτά έχουν σημασία για το 2026; Ένας από τους πιο σημαντικούς λόγους είναι ότι, όπως σημειώνει το Chatham House, η απουσία των ΗΠΑ από τις διεθνείς περιβαλλοντικές συμφωνίες θα έχει επιπτώσεις που θα εκτείνονται σε όλο το 2026. Διότι η κλιματική κρίση και η άνοδος του αυταρχισμού δεν είναι ξεχωριστά φαινόμενα: τροφοδοτούν το ένα το άλλο.

Οι «Σούπερ-κακοί» (supervillains) της εποχής μας δεν θέλουν απλώς να πλουτίσουν. Θέλουν να ξαναγράψουν τους κανόνες του παιχνιδιού. Η Palantir δεν είναι απλώς μια εταιρεία λογισμικού αλλά η υποδομή ενός ιδιωτικού κράτους παρακολούθησης. Ο JD Vance δεν είναι απλώς ένας πολιτικός αλλά η απόδειξη ότι η δημοκρατία μπορεί να αγοραστεί. Και οι ιδέες του Yarvin δεν είναι πλέον περιθωριακές αλλά διαπερνούν την Ουάσιγκτον, δηλαδή το πιο ισχυρό κέντρο εξουσίας του πλανήτη.

Υπάρχει εναλλακτική; Πιστεύω πως ναι. Σε αντίθεση με τη συγκεντρωτική, κερδοσκοπική ανάπτυξη της τεχνολογίας, μπορούμε να καλλιεργήσουμε ένα πλουραλιστικό οικοσύστημα βασισμένο στα κοινά — και τα παραδείγματα υπάρχουν ήδη. Το ελεύθερο λογισμικό GNU/Linux τρέχει τους 500 ισχυρότερους υπολογιστές του κόσμου, ενώ η Βικιπαίδεια έβγαλε εκτός αγοράς την Encarta της Microsoft. Μικροκαλλιεργητές στη Γαλλία (L'Atelier Paysan) και στις ΗΠΑ (FarmHack) σχεδιάζουν και μοιράζονται ελεύθερα αγροτικά εργαλεία προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους. Στην Ελλάδα, η LibreSpace Foundation δημιούργησε τον πρώτο δορυφόρο ανοιχτού κώδικα που στάλθηκε στο διάστημα, ενώ ενεργειακές κοινότητες όπως η Κοινέργεια στην Ήπειρο παράγουν και διαχειρίζονται συλλογικά ανανεώσιμη ενέργεια. Σε αυτά τα εγχειρήματα, η γνώση μοιράζεται ελεύθερα, οι αποφάσεις λαμβάνονται δημοκρατικά και ο στόχος δεν είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους αλλά η κάλυψη πραγματικών αναγκών.

Η δημοκρατία δεν είναι αυτονόητη κι ούτε εξαντλείται στην ψήφο μια φορά την τετραετία. Χτίζεται καθημερινά από ανθρώπους που αρνούνται να παραδοθούν. Η ιστορία του 2026 θα γραφτεί είτε από τους αλγόριθμους της Palantir και τα δισεκατομμύρια του Thiel, είτε από τις γενικές συνελεύσεις των ενεργειακών κοινοτήτων, τα κοινόχρηστα εργαστήρια και τους ανθρώπους που μοιράζονται γνώση αντί να την κλειδώνουν πίσω από πατέντες. Οι δύο κόσμοι υπάρχουν ήδη. Το ερώτημα είναι ποιος θα επικρατήσει.

—

Ο Βασίλης Κωστάκης είναι Καθηγητής Τεχνολογικής Διακυβέρνησης και Βιωσιμότητας στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Τάλιν και ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Είναι ιδρυτής του P2P Lab και ιδρυτικό μέλος της Κοινέργειας και των Τζουμέικερς.